

**Yazılı Basında Çocuk İstismarı Haberlerinin İncelenmesi:
(Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman
Gazeteleri Örneğinde)**

Ayşegül DOĞRUCAN*

Zahide YILDIRIM**

Özet

Çalışmamızda 2010 yılında 1.7.2010-1.12.2010 tarihleri arasında yayınlanmış altı gazetenin haberleri incelenerek, bu gazetelerdeki çocuk haberleri belirlenmiş, bu haberlerden çocuk istismarı haberleri seçilerek incelenmiştir. Çalışmamızda, söz konusu haberlerin, çocuk haklarına ve medya etiğine uygunluk derecelerinin saptanması ve bu saptama üzerinden “çocuk istismarı” ile ilgili haberlerde belirlenen ilkelerin yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca “çocuk istismarının” haberlerde işleniş şeklinin tespiti ve bu tespite bağlı olarak haberler üzerinden toplumda “çocuk istismarına” ve çocuk haklarına ilişkin dikkat çekme çabasının olup olmadığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hakları, çocuk istismarı, medya etiği

**Investigation of Child Abuse In Press Reports Reach: (In
Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman
Samples)**

Abstract

In our study, news related to child abuse published in 2010 (between 1.7.2010 and 1.12.2010) were selected from six different journals. The study aims to detect the appropriateness of child abuse news to children rights and media ethics. Moreover, the study aims to ascertain the way that child molestation news were handled in media and to purport whether the news tried to create social awareness for struggling against this problem.

Key words: Child rights, child abuse, media ethics

---

* Öğretim Görevlisi, Uşak Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

** Öğretim Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Meslek Yüksekokulu

GİRİŞ

Çağımızda çocuk istismarı konusu, sosyal bilimler alanında önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır; çünkü toplumların sağlam temeller üzerinde yükselmesi, toplum dinamiklerini geleceğe aktaracak olan çocuklarının fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı bir şekilde yetişmesi ile paraleldir. Dolayısıyla hem toplumu hem de bireyi ilgilendiren böyle önemli konular iletişim gibi kapsayıcı bir alanın ilgi sınırlarının dışında kalmaz. Özellikle çocuk haberlerinin medyada yer alış şekli, konunun topluma sunuluş sürecinin ve bu süreçte medyanın konuya duyarlılığının önemli göstergeleridir. Bu önemin yanında, konunun gündemde kalış şekli ve toplumun konuya ilişkin ilgisinin belirlenmesi de önemlidir. Bu çalışma çocuk istismarı konusunun yazılı basın aracılığıyla topluma nasıl aktarıldığı, çocuk istismarı haberlerinin nasıl hazırlandığı, çocuk istismarı haberlerinin yazılı basında ne oranda yer aldığı 2010 yılının ikinci altı ayına ait altı gazetesi ile incelenecektir. Bu çerçevede öncelikle çocuk istismarı, çocuk hakları ve medya kavramlarına değinmek faydalı olacaktır.

Bireylerden oluşan ve yine bireylerin yaşam alanını oluşturan sosyal yaşamın temel niteliği, bireyler arasında gerçekleşen iletişim ve etkileşimden oluşmasıdır. Bu temel nitelik, herhangi bir zaman-mekân noktasında karşılaşan bireylerin bütün özellikleri ile belirlenir; çünkü etkileşimdeki bütün bireyler benliklerinde psikolojik tarihlerini taşırlar. Bireylerin, bütün geçmişlerini ifade eden bu tarih, kişilik oluşumunun tamamını ifade eder. Dolayısıyla sosyal hayatta bir arada bulunmak zorunda olan bireylerin iletişim ve etkileşimlerinde belirleyici bir role sahip olan kişiliktir ve denilebilir ki belirli bir zaman-mekân koordinatında toplumu belirleyen de bu farklı kişiliklerin toplamıdır.

Çocukluk dönemi hem benlik oluşumu hem de sosyalleşmenin başlangıç noktasını teşkil ettiğinden, bu dönemde aldığı uyarıların etkisini birey bütün yaşantısı boyunca taşıyabilmektedir. Bireylerin çocukluk döneminde aldıkları uyarılar gelecekteki eylemleri üzerinde belirleyici olmaktadır (Cüceloğlu,1999). Çocukluk döneminde bireyler, gerek fiziksel gerekse duygusal yönden henüz

gelişimini tamamlamamış olduğundan zayıftır ve olumsuz uyarılara maruz kalması kolaydır. Bu durum, kişinin, çocukluk döneminde istismara ve ihmale açık bir hale gelmesine neden olmaktadır. Bu noktada hem “çocuk” hem de “istismar” ve “ihmal” kavramlarının tanımlanması konunun anlaşılması açısından zaruridir.

1989’da benimsenen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde, 18 yaşın altındaki herkes çocuk olarak tanımlanır. Çocuk tanımlamasının bu şekilde yapılmasının nedeni, çocukluk dönemi sınırının ergenlik dönemi olmasıdır. Ancak bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulduğunda bu sınır daha ileri yaşlara sarkabilmektedir. Bu özelliğe dayalı olarak yapılan çocuk tanımı “doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır” (Şimşek,2002:13) şeklindedir. Bu tanımlamadan çıkan sonuç ya da tanımlamanın bildirdiği şey, çocuğun bir yetişkin olmadığıdır. Yine aynı bildirim çocukluk süreciyle birlikte değerlendirildiğinde, “çocuk, ‘eksik bir yetişkin’ değil, fakat zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini tamamlamak isteyen, kelimenin tam anlamıyla bir ‘kişi’dir” (Yavuzer,2003:186).

Bir süreç içerisindeki “kişi” olarak tanımlanan çocuk, genel insan haklarına sahip olduğu gibi, olgunlaşma ve kendini gerektiği şekilde koruma yeterliliğine sahip olmadığı için özel hak ve korunma ilkeleri benimsenmek zorunda kalmıştır. Buna göre, ‘Çocuk Hakları’, 18 yaş altındaki bireylerin haklarıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre, çocuklar tüm insan haklarına sahiptir ve ırk, din veya yetenek farkı gözetmeksizin, düşüncesi veya söylediği her ne olursa olsun ve nasıl bir aileden gelirse gelsin bu haklara sahiptir.

“Çocukların refahı alanında, çocukların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açılarından yeni yaklaşımlar ve standartlar getiren Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların yetiştirilmesinde toplumun, devletin ve ailenin sorumluluklarını, yeni ilke ve standartlarla açıklamaktadır. Bu ilke ve standartlarla ‘nitelikli insan’ın yetiştirilmesi temel hedef olarak

belirlenmiştir”(Polat,1999:517-533). Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocukların genel olarak temel haklarını korumak, gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamalarını sağlamak ve özel olarak da çocuklara yönelik istismar ve ihmali davranışlarının da önüne geçmek hedeflenmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmali, ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Taner ve Gökler, 2004:82).

Çocuk istismarı Dünya Sağlık Örgütü tarafından, “çocuğun, sağlığını, fizik gelişimini, psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar” şeklinde tanımlanmıştır (Turhan ve ark.,2006:154). Bu tanımla çocuk istismarı, çocuğun o dönemde maruz kaldığı ve fiziksel ya da psikolojik olarak zarar gördüğü davranışları ifade ettiği gibi, gelişim ve büyüme sürecini negatif etkileyecek ve bu süreçte kalıcı hasarlar bırakacak davranışların bütünü de ifade eder.

"Çocuk ihmali", başta anne ve baba olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinlerin, çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerini ihmal etmeleri sonucu, çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesidir (Turhan ve ark.,2006:154). Daha geniş bir ifade ile çocuk ihmali; çocuğun beslenme, sağlık, barınma, giyim, korunma ve gözetim gibi yaşamsal gereksinimlerinin çocuğa bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından, daha geniş anlamda sağlık, eğitim, sosyal yardım ve güvenlik gibi kurumları yapısında bulunduran devlet tarafından karşılanmaması anlamına gelir (Kara ve ark.,2004:144).

Tanımlarını verdiğimiz çocuk istismarı ve ihmali bütün toplumların, eski çağlardan bu yana karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Ancak bu gerçeğin yoğun bir şekilde gündeme gelişi kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile olmuştur ve konu kitle iletişim araçlarının gelişimine ve medyanın etki alanının genişlemesine paralel olarak farklı boyutlar kazanmıştır.

Temel işlevi, karmaşık modern toplumlarda, toplum üyelerine kendi deneyimleri dışında kalan dünyanın olgu ve olaylarının bilgi ve deneyimini aktarmak (Kaya, 2008), yani haber ve bilgi vermek olan medya, etkinlik alanının genişlemesine imkân sağlayan günümüz koşullarında sözlü, yazılı, basılı ve görsel materyallerle daha çok hedef kitleye ulaşmaya başlamıştır.

Genişleyen bu hedef kitle, genç ve çocuk kitleleri göz önünde bulundurulduğunda, medya açısından yeni araştırmaları ve düzenlemeleri gerektirmiştir. Özellikle çocuklar, hem mesajların hedefi hem de kimi zaman haber ve mesajların konusu olduklarından, “medya ve çocuk” ilişkisi incelenmesi ve düzenlenmesi gereken ilk konular arasında yer almıştır. Özellikle içeriği çocuklar olan haberlerin düzenlenmesi, çocuk tanımı ve çocuk hakları açısından zaruri olmuştur. Bu çerçevede çocuk haberciliği ile ilgili temel ve rehber ilkeler belirlenmiştir. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde (1998), Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları’nda ‘çocuk’ maddesi de bu doğrultuda hazırlanmıştır. Bu maddeye göre, çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda, sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır.

Çalışmamızda 2010 yılında 1.7.2010-1.12.2010 tarihleri arasında yayınlanmış altı gazetenin haberleri incelenerek, bu gazetelerdeki çocuk haberleri belirlenmiş, bu haberlerden çocuk istismarı haberleri seçilerek incelenmiştir. Çalışmamızın temel amacı, söz konusu haberlerin, çocuk haklarına ve medya etiğine uygunluk derecelerinin saptanması ve bu saptama üzerinden “çocuk istismarı” ile ilgili haberlerde belirlenen ilkelerin yeterli olup olmadığının değerlendirilmesidir. Ayrıca “çocuk istismarının” haberlerde işleniş şeklinin tespiti ve bu tespite bağlı olarak haberler üzerinden toplumda “çocuk istismarına” ve çocuk haklarına ilişkin bir farkındalık yaratma çabasının olup olmadığının belirlenmesi ve

haberlere yansıyan verilerle toplumda çocuk istismarına ilişkin nasıl bir okuma yapılabileceği de çalışmanın amaçlarındadır.

ÇALIŞMANIN BULGULARI

Bu çalışma kapsamında Cumhuriyet, Hürriyet, Posta, Sabah, Yeni Şafak ve Zaman'ın basılı 1.7.2010-1.12.2010 tarihleri arasında yayımlanan basılı gazeteleri taranmıştır. Çalışmanın örneklemini ulusal nitelikteki bu altı gazete oluşturmaktadır. Gazetelerin seçiminde ulusallık ve tiraj kriter olarak belirlenmiştir. Bu gazeteler 2010 yılı itibarıyla tirajı 100.000'inin altında, 100.000 - 400.000 arasında ve 400.000'inin üzerinde olan gazetelerden; her tiraj grubundan iki gazete olmak üzere toplam altı gazete kura çekilerek saptanmıştır. Örneklem kapsamına alınan gazetelerde ise çocuk istismarı haberleri içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

İncelenen gazetelerde yer alan haberlerin 176'sının çocuk istismarı olayları ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi çocuk istismarı ile ilgili haberlerin 39'u Cumhuriyet Gazetesi'nde, 28'i Hürriyet Gazetesi'nde, 42'si Posta Gazetesi'nde, 47'si Sabah Gazetesi'nde, 10'u Yeni Şafak Gazetesi'nde ve 10'u da Zaman Gazetesi'nde yayımlanmıştır. İstismar haberlerinin 164'ü Türkiye, 12'si yurtdışı kaynaklı haberlerden oluşmaktadır.

Tablo 1: Gazetelere göre çocuk istismarı haberlerinin dağılımı

Gazete	İstismar Haberi	
	Haber Sayısı	%
Cumhuriyet	39	22
Hürriyet	28	16
Posta	42	24
Sabah	47	27
Yeni Şafak	10	5,6
Zaman	10	5,6
Toplam	176	100

Haberlere konu olan olayların yerleşim bölgelerine göre dağılımı; 72'si (%41) şehir merkezlerinde, 68'i (%39) ilçelerde, 24'ü

(%13,6) kasaba/köy, 12'si (%6,4) ise yurtdışında gerçekleşen olaylar şeklindedir.

Tablo 2: Haberlere konu olan yerleşim yerleri

		İl	İlçe	Köy	Yurtdışı	Toplam
Cumhuriyet	Sayı	17	18	2	2	39
	%	44	46	5	5	100
Hürriyet	Sayı	14	10	2	2	28
	%	50	36	7	7	100
Posta	Sayı	26	15	8	3	42
	%	38	36	19	7	100
Sabah	Sayı	15	20	9	3	47
	%	32	43	19	6	100
Yeni Şafak	Sayı	5	2	2	1	10
	%	50	20	20	10	100
Zaman	Sayı	5	3	1	1	10
	%	50	30	10	10	100
Toplam	Sayı	72	68	24	12	176
	%	41	39	13,6	6,4	100

Haberlere konu olan istismarların 29'u (%16) fiziksel, 15'i (%9) duygusal, 113'ü (%64) cinsel istismar, 19'u (%11) ekonomik istismarın görüldüğü haberlerdir. Tablo 3 taranan gazetelerde çocuk istismarı haberlerinin istismar türlerine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 3: Gazetelerde çocuk istismarı haberlerinin istismar türlerine göre dağılımı

		Cinsel İstismar	Duygusal İstismar	Fiziksel İstismar	Ekonomik İstismar	Toplam
Cumhuriyet	Sayı	31	3	3	2	39
	%	79	8	8	5	100
Hürriyet	Sayı	21	0	3	4	28
	%	75	0	11	14	100
Posta	Sayı	25	3	9	5	42

	%	60	7	21	12	100
Sabah	Sayı	28	5	10	4	47
	%	59,5	11	21	8,5	100
Yeni Şafak	Sayı	5	2	1	2	10
	%	50	20	10	20	100
Zaman	Sayı	3	2	3	2	10
	%	30	20	30	20	100
Toplam	Sayı	113	15	29	19	176
	%	64	9	16	11	100

Cinsel istismarların 20'si (%17,5) taciz, 9'u (%7,5) çocuk pornosu, 11'i (%10) fuhuş sektöründe kullanma şeklindedir. Kalan 73'ü (%65) tecavüz olup bu tecavüzlerin 8'i (%11) ise ölümle sonuçlanmıştır. Olaylara konu olan haberlerdeki mağdur çocukların cinsiyetleri, %23 oranında erkek çocuklar, %75 oranında kız çocuklardan oluşmaktadır. Cinsiyetleri belirtilmeyen çocuk oranı ise %2'dir. Haberlere konu olan istismar olaylarının, bu olayların mağduru olan çocukların cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Çocukların cinsiyetine göre haberlere konu olan istismar olayları

	Kız		Erkek		Belirtilmemiş		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel İst.	14	11	15	37	0	0	29	16
Duygusal İst.	6	4,5	9	22	0	0	15	9
Cinsel İst.	100	75,5	10	24	3	100	113	64
Ekonomik İst.	12	9	7	17	0	0	19	11
Toplam	132	100	41	100	3	100	176	100

Gazete haberlerinde yer alan çocukların yaş dağılımına bakıldığında; 1-5 yaş arası 27 (%15), 6-14 yaş arası 88 (%54), 15 yaş üstü çocukların ise 36 (%20) olduğu tespit edilmiştir. Haberlere konu olan olaylardaki çocukların yaş gruplarının istismar çeşidine göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Haberlere konu olan çocukların yaş gruplarının istismar türlerine göre dağılımı

	Fiziksel İst		Duygusal İst.		Cinsel İst.		Ekonomik İst.		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Belirtilmemiş	6	21	4	27	9	8	0	0	19	11
1 yaş altı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1-5 yaş arası	5	17	5	33	12	11	5	26	27	15
6-14 yaş arası	10	34	3	20	71	63	10	53	94	54
15 yaş ve üstü	8	28	3	20	21	18	4	21	36	20
Toplam	29	100	15	100	113	100	19	100	176	100

Haberlerin 23'ünde (%13) istismara uğrayan çocuğun fotoğrafı bulunmakta, 35'inde (%20) fotoğraf mozaiklenmiş ya da karartılmış olup 118'inde (%67) fotoğraf bulunmamaktadır.

Tablo 6: Haberlere konu olan çocukların fotoğrafının olup olmamasına göre gazete dağılımları

		Fotoğraf Açık	Fotoğraf Mozaikli	Fotoğraf Yok	Toplam
Cumhuriyet	Sayı	2	3	34	39
	%	5	8	87	100
Hürriyet	Sayı	5	10	13	28
	%	18	36	46	100
Posta	Sayı	12	15	15	42
	%	28,5	35,7	35,7	100
Sabah	Sayı	7	10	30	47
	%	15	21	64	100

Yeni Şafak	Sayı	1	1	8	10
	%	10	10	80	100
Zaman	Sayı	1	1	8	10
	%	10	10	80	100
Toplam	Sayı	28	40	108	176
	%	16	23	61	100

HABERLERE KONU OLAN İSTİSMARCININ ÖZELLİKLERİ

İstismar haberlerinde istismarcıların kimlikleri tabloda gösterilmiştir. İstismarcıların %3'ünü anne, %8'ini baba, %9'unu anne-baba, %8'ini öğretmen, %1 ini bakıcı, %43'ünü yakın akraba-aile dostu, %7'sini akran, %14'ünü diğer, %2'sini kurum oluştururken istismar haberlerinin %5'inde istismarcının kimliği bilinmemektedir.(Tablo 7) İstismarcıların cinsiyetlerine bakıldığında; %92'si erkek, %8'i kadındır. (Tablo 8) Haberlerin %87,5'inde istismarcı bir kişi, %12,5'inde birden çok kişidir. (Tablo 9)

Tablo 7: İstismarcıların kimlikleri

İstismarcının Kimliği	Gazetelerde İstismarcının Kimliği	
	Sayı	%
Anne	6	3
Baba	14	8
Anne-baba	15	9
Öğretmen	14	8
Bakıcı	1	1
Akraba-Aile dostu	75	43
Akran	13	7
Kurum	3	2
Diğer	25	14
Bilinmiyor	9	5
Toplam	176	100

Tablo 8: İstismarcıların cinsiyetleri

	İstismarcının Cinsiyeti	
	Sayı	%
Erkek	162	92
Kadın	14	8
Toplam	176	100

Tablo 9: İstismarcıların sayısı

	İstismarcının Cinsiyeti	
	Sayı	%
Tek kişi	154	87,5
Birden çok kişi	22	12,5
Toplam	176	100

Tablo 10: İstismar türlerinin, istismarcının cinsiyetine göre dağılımı

	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel İst.	27	16,7	2	14	29	16
Duygusal İst.	13	8	2	43	15	9
Cinsel İst.	107	66	6	14	113	64
Ekonomik İst.	15	9,3	4	29	19	11
Toplam	162	100	14	100	176	100

İstismar Haberlerinin Veriliş Özelliği

Gazetelerin 1. sayfasında yer alan çocuk istismarı haberleri 38 (%22), 3. sayfadaki çocuk istismarı haberleri 72 (%41), son sayfada 11 (%6), diğer sayfalarda yer alan çocuk istismarı haberi sayısı ise 55 (%31)'dir. Çocuk istismarı haberlerinin yer aldıkları sayfaların istismar türlerine göre dağılımı sırasıyla Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11: Haberlerin yer aldıkları sayfaların istismar türlerine göre dağılımı

	Fiziksel İst.		Duygusal İst.		Cinsel İst.		Ekonomik İst.		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.sayfa	5	17	3	20	25	22	5	26	38	22
3. sayfa	9	32	10	67	45	40	8	42	72	41
Son syf.	1	3	0	0	4	4	6	32	11	6
Ara syf.	14	48	2	13	39	34	0	0	55	31
Toplam	29	100	15	100	113	100	19	100	176	100

İstismar türlerinin haberlerin kapladıkları alanlara göre dağılımı ve gazetelerde haberlerin kapladıkları alanlara göre dağılımı sırasıyla tablolarda verilmiştir. (Tablo12-Tablo13)

Tablo 12: Haberlerin gazetelerde kapladıkları alanlar

	Haberlerin kapladıkları alanlar	
	Sayı	%
60 cm ² altı	83	47
60 cm ² ve üstü	93	53
Toplam	176	100

Tablo 13: İstismar türlerinin kapladıkları alanlara göre dağılımı

	60 cm ² altı		60 cm ² ve üstü		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel İst.	15	18	14	15	29	16
Duygusal İst.	10	12	5	5	15	9
Cinsel İst.	48	58	65	70	113	64
Ekonomik İst.	10	12	9	10	19	11
Toplam	83	100	93	100	176	100

Tablo 14 ve Tablo 15'te de görüldüğü üzere araştırma kapsamında incelenen gazetelerde, gazetelerin istismar mağduru olan çocukların kimliklerinin gizliliğine dikkat etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Çocukların adlarının sadece baş harfleriyle verilmeye çalışılması bunu göstermektedir.

Tablo 14: İstismar türlerinin çocuğun adının belirtilip belirtilmemesine göre dağılımı

	Çocuğun adı yok		Çocuğun adının baş harfleri		Çocuğun adı açık		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel İst.	10	36	5	4,5	14	36	29	16
Duygusal İst.	5	18	2	2	8	21	15	9
Cinsel İst.	13	46	97	89	3	8	113	64
Ekonomik İst.	0	0	5	4,5	14	36	19	11
Toplam	28	100	109	100	39	100	176	100

Tablo 15: Gazetelerin çocuklarının adlarının belirtilip belirtilmemesine göre dağılımı

		Çocuğun adı yok	Çocuğun adının baş harfleri	Çocuğun adı açık	Toplam
Cumhuriyet	Sayı	8	27	4	39
	%	29	23	14	22
Hürriyet	Sayı	6	20	2	28
	%	21	17	7	16
Posta	Sayı	3	31	8	42
	%	11	26	28	24
Sabah	Sayı	5	32	10	47
	%	18	27	36	27
Yeni Şafak	Sayı	2	7	1	10

	%	7	6	4	5,5
Zaman	Sayı	4	3	3	10
	%	14	3	11	5,5
Toplam	Sayı	28	120	28	176
	%	100	100	100	100

SONUÇ VE TARTIŞMA

İçerik analizi yapılan gazetelerde çocuğa ilişkin haberlerin %27,5'inin çocuk istismarına ilişkin haberler olduğu gözlenmiştir. Gazeteler içerisinde en çok çocuk istismarı haberine yer veren gazete Sabah gazetesi (%27), en az yer veren gazeteler ise Yeni Şafak (10) ve Zaman (10) gazeteleridir. Çocuk istismarı haberlerinin büyük bir kısmı (%96,3) iç kaynaklı haberlerdir; incelenen haberlerin yalnızca %6,7'si yurt dışı kaynaklı haberlerdir.

Toplam 164 iç kaynaklı haberlerin %44'ü şehir merkezlerine, %41,5'i ilçelere, %14,5'i ise köy/kasabalara aittir. Bu durum, gazetelerin şehir merkezlerinde ve merkezlere yakın yerlerde haberlere daha kolay ulaşabildikleri ile açıklanabileceği gibi, daha olası bir açıklama nüfus ve çeşitlilik artıp, yaşam şekilleri değiştikçe olayların vuku bulma imkânının arttığı şeklinde olacaktır. Bununla birlikte köy/kasabalarla ilgili haber verileri, çocuk istismarı suçlarının, bu yerleşim bölgelerinde daha az görüldüğünü düşündürse de, bu sayılar ortamın küçüklüğünden ve sosyal ilişkilerin kalabalık nüfuslu yerleşim bölgelerine göre daha iç içe olduğundan, olayların ortaya çıkmaması/çıkarılmaması ihtimalini de düşündürmektedir. Ancak köy/kasabalara ait istismar haberleri, Aralık 2010 TÜİK verileri ile birlikte incelendiğinde, yerleşim yerlerinin nüfus yoğunluğu ile çocuk istismarının ve suçunun ortaya çıkması arasında niteliksel olduğunu kanıtlayacak bir fark görünmemektedir, dolayısıyla niceliksel bir durumdan kaynaklı fark görünmektedir. Bu dönemde il ve ilçe merkezlerinde yoğunluk %76,3, belde/köy/kasabalarda %23,7'dir; yani %76,3 nüfusun yaşadığı yerlerde istismar haberlerinin %85,5'i, %23,7'sinin yaşadığı yerlerde %14,5'i vuku bulmuştur.

İncelenen gazete haberlerinde dört istismar türü de yer almakla birlikte, cinsel istismar (%64) en yüksek orana sahiptir. Fiziksel istismar haberlerin %16'sını, ekonomik istismar %11'ini teşkil ederken, en düşük oran duygusal istismara (%9) aittir. Fiziksel ve ekonomik istismarların gerçekleşme oranı gazetelere yansıyandan fazla olduğu tahmin edilmektedir; gazetelere yansıyan bu iki tür istismar haberlerinde, çocuğun yaşamını belirgin şekilde etkileyecek zararların görüldüğü hallerde basına yansımaları dikkat çekicidir.

Duygusal istismar haberlerinin en düşük orana sahip olması, duygusal istismarın toplumumuzda çok iyi tanınmamasından kaynaklanıyor olabilir; böyle bir durumda, duygusal istismarın bilimsel literatürün dışına taşınması ve kamuoyuna tanıtılması gereklidir. Cinsel istismar haberlerinin yoğunluğu diğer istismar türlerinin toplamından daha fazladır. Bu sayısal verilerden cinsel istismar haberlerinin, toplumun daha çok dikkatini çektiği çıkarımı yapılabilir.

İstismara maruz kalan çocukların cinsiyetlerine bakıldığında, kız çocuklarına ilişkin istismar haberleri çoğunluktadır. Kız çocukları haberlerin %75'ini, erkek çocukları %23'ünü oluştururken haberlerin %2'sinde cinsiyet belirtilmemiştir. Bu sonuçlar kız çocuklarının, erkek çocuklarından daha fazla istismara uğradıklarını göstermektedir. 113 cinsel istismar haberlerinin %75,5'inde mağdur kız çocuklardır.

Bu oran, mağdur kız çocuklarının yaşları ile birlikte değerlendirildiğinde, istismarın en çok 6-14 yaş arasında (%63) gerçekleştiği, bu oranı 15 yaş ve üstünün (%21) takip ettiği görülür. Cinsel istismara maruz kalan çocukların, büyük oranda kız çocuğu oluşu ve genel olarak ergenlik dönemi başında bu duruma maruz kalışları, kız çocuklarının daha ergenlik döneminin başında "cinsel bir obje" olarak görülmeye başlandığına işaret etmektedir.

Haberlere konu olan istismarcıların özelliklerine bakıldığında, istismarcılar büyük bir oranda (%72) çocuğun yakın çevresinden, tanıdığı kişilerdir. Her dört istismar haberinden birinde istismarcının aile içinden bir kişi olduğu dikkatimizi çekmektedir. Yine istismarcı özelliklerinde dikkat çeken bir diğer husus, bütün istismar türlerinde –özellikle cinsel istismarda- istismarcının cinsiyetinin ağırlıklı olarak erkek (%92) oluşudur.

Gazetelerde çocuk istismar haberleri ağırlıklı olarak 3. sayfa (%41) ve ara sayfalarda (%31) yer almıştır. 1. sayfada söz konusu haberlerin sadece %22'si yer almıştır; bu haberler de 2010 yılında tartışmalı olarak gündemde yerini alan haberlerdir.* Bu veriler ışığında, gazetelerin ilk sayfalarında yer alan haberlerin okunması en çok istenen haberler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, çocuk istismarı haberlerinin en çok okunması istenen haberler grubunda değerlendirilmediği; ancak ülke gündemini meşgul edecek tartışmalara neden olduğu müddetçe ilk sayfada yer aldığı görülmektedir. Haberlerin gazetelerde kapladıkları alanlar değerlendirildiği, niteliksel olarak bir fark belirtmemize imkân sağlayacak bir fark gözlenmemektedir. 83 haber 60 cm² 'nin atında yer kaplamakta, 93 haber 60 cm² ve üstünde yer kaplamaktadır. Bu fark bize net bir veri sağlamamakla birlikte, cinsel istismar haberlerinin konumu bu konuda da belirgindir. Cinsel istismar haberleri diğer istismar haberlerinden sayıca ve kapladığı alan bakımından fazladır. Cinsel istismarın şiddet derecesi arttıkça haberin gazetede kapladığı alan ve başlık puntoları daha dikkat çekici bir hal almaktadır.

Söz konusu haberlerde istismar mağduru çocukların verilisinde, %22'sinin adı açık bir şekilde yazılmış; diğer haberlerde ise ya isim verilmemiş (%16) ya da yalnızca adının baş harfleri (%62) kullanılmıştır. Mağdur çocukların fotoğraflarının verilisinde, haberlerin %16'sında fotoğraf açık verilmiş, diğer haberlerde ya fotoğraf mozaiklenmiş/karartılmış (%23) ya da fotoğraf verilmemiştir (%61). Fotoğrafın ve/veya ismin açık olarak verildiği haberler genellikle fiziksel istismar haberleri ve ölümle sonuçlanan cinsel istismarlar haberleridir. Haberlerin verilış özelliklerine bağlı olarak, gazetelerin çocuk haklarına ve meslek etiğine uygun olarak haberleri verdikleri söylenebilir. Bununla birlikte özellikle cinsel istismar ile ilgili haberlerde medya olayın önemini belirtmek isterken çoğu zaman yanlış ifadeler kullanmakta ve gereksiz detaylara yer

---

* Siirt'te bir ilköğretim okulunda dört kız öğrencinin 2 yıl boyunca birçok kişinin tacizine ve tecavüzüne uğraması, İstanbul'da 5 yaşındaki Bedrettin K.'nin akranları tarafından komalık edilmesi, Pervari'deki 8 çocuğun 2 bebeğe tecavüz etmesi, 15 çocuk mahkûmun, 17 yaşındaki tutuklaya tecavüz etmesi vb.

vermektedir. Bu durum da istismara uğrayan çocukların medya tarafından psikolojik bir istismara maruz kalmasına neden olabilmektedir.

Çocuk istismarına ilişkin haberlerin içinde, “istismar” ifadesinin açıkça geçtiği haber sayısı çok azdır. Tüm istismar haberlerinin %85’ inde bu olayın bir istismar olduğu açıkça belirtilmemiş yorum okuyucuya bırakılmıştır. Gazetelerin haber verme görevlerinin yanında, sosyal sorumluluk açısından oldukça önemli olan bilgilendirme ve bir farkındalık yaratma görevleri vardır. Söz konusu haberlerde “istismar” ifadesinin %15 gibi düşük bir oranda kullanılması, okuyuculara olayın bildirilmesi, fakat istismar konusunda bir farkındalık yaratma çabasının olmadığına göstergesidir. Oysa basın kullandığı dil ile önemli konularda sosyal hayatta farkındalık yaratılmasında diğer iletişim araçlarından daha etkili olabilmektedir. . Farkındalık yaratılması gereken bir konu olan çocuk istismarı, diğer taciz, tecavüz, şiddet, porno, ekonomik sömürü vb olaylar gibi değerlendirilmemelidir. Bu olaylar hukukta suç, ahlakta kötü olmakla birlikte, mağdurlar çocuk olduğunda daha dikkatli değerlendirilmeli ve kamuoyuna bu olayların özel bir adı olduğu bildirilmelidir. Çünkü günlük hayatımıza yerleşen ifadeler, anlamın kullanımsal olarak pekişmesine bağlı olarak, davranışlarımızda etkili olmaktadır. Haberlerde “istismar” ifadesinin yer alması, toplumda, çocuğa yönelik davranışlara dikkat çekmek, insanların çocuklarla ilgili etraflarında yaşanan olaylara daha duyarlı olmasına imkân sağlayabilir. Henüz gelişim sürecinde olan çocuklar, fiziksel ve zihinsel zayıflıklarından dolayı, dış etkenlere çok açıktır; bu dönem aynı zamanda kalıcı davranışların kazanıldığı dönem olduğundan etkiler daha uzun sürelidir. Toplumun çocuk istismarı konusunda bilinçlendirilmesi, eğitim ve hukuk gibi toplumsal kurumların ulaşamadığı yerlerde, bir otokontrol sistemi oluşturabilir. Ancak dediğimiz gibi, bu otokontrol sisteminin oluşturulabilmesi için öncelikle toplumda konu ile ilgili bir bilinç yaratılmalıdır ve basına bu konuda büyük görev düşmektedir.

KAYNAKLAR

Cüceloğlu D. (1999). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Kara B., Biçer Ü., Gökalp A. S. (2004), *Çocuk İstismarı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*; 47: 140-51

Polat O.(1999). *Tıbbi Açıdan Çocuk Hakları Ve Çocuk İstismarı*. Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi: 517-533.

Taner Y., Gökler B. (2004), *Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri*, Hacettepe Tıp Dergisi; 35:82-86

Turhan E., Sangün Ö., İnandı T. (2006). *Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi*, Sürekli Tıp Sağlığı Dergisi; c.15, s.9: 153-157

Şimşek T. (2002), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Rengârenk Yay.

Yavuzer H. (2003), *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010)

Hürriyet Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010)

Posta Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010)

Sabah Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010)

Yeni Şafak Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010)

Zaman Gazetesi (1.7.2010-1.12.2010),

İnternet Kaynakları

Kaya A. R. (2008), *Türkiye’de 1980 Sonrası Medyanın Gelişimi Ve İdeoloji Gereksinimi*.<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.htm> (Erişim: 20.07.2011)

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8428>